

Rodinné zázemí a jeho vliv na školní úspěšnost

Kateřina Bartáková

Bakalářská práce
2025

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2024/2025

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Kateřina Bartáková
Osobní číslo:	H19473
Studijní program:	B0111A190011 Sociální pedagogika
Forma studia:	Kombinovaná
Téma práce:	Rodinné zázemí a jeho vliv na školní úspěšnost

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti rodiny, vzdělávání, sociální pedagogiky a výchovy.
Příprava metodiky výzkumné části.
Provedení kvalitativního výzkumu formou rozhovorů.
Vyhodnocení a analýza získaných dat.
Shrnutí výsledků výzkumu.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- ČÁP, Jan, 1993. Psychologie výchovy a vyučování. 1. vydání. Praha, ISBN 80-7066-534-3.
GIDDENS, Anthony, 1999. Sociologie. Praha. ISBN 80-7203-124-4.
HAVLÍK, Radomír a Jaroslav KOŤA, 2007. Sociologie výchovy a školy. 2. vydání. Praha. ISBN 978-80-7367-327-7.
MATOUŠEK, Oldřich, 1997. Rodina jako instituce a vztahová síť. 2. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-85850-24-9.
RABUŠICOVÁ, Milada, 1991. K sociologii výchovy, vzdělání a školy. 1. vydání. Brno. ISBN 80-210-0328-6.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Helena Skarupská, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **23. ledna 2025**
Termín odevzdání bakalářské práce: **2. května 2025**

L.S.

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 23. ledna 2025

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění bez ohledu na výsledek obhajoby;
- bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- jedno vyhotovení bakalářské práce v listinné podobě bude ponecháno Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně k uložení;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá; neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji, že

- jsem na bakalářské práci pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem řádně citoval(a); v případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor;
- odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

Ve Zlíně, dne

.....
podpis autora

ABSTRAKT

Klíčová slova: rodinné zázemí, školní úspěšnost, sociální podmínky, psychosociální faktory, vzdělávání

Tato bakalářská práce se zabývá vlivem rodinného zázemí na školní úspěšnost dětí. Cílem bylo prozkoumat, jakým způsobem ovlivňuje rodinné prostředí vzdělávání dětí, a to z pohledu rodičů i třídní učitelky. Výzkum byl realizován formou kvalitativní případové studie, konkrétně prostřednictvím tří kazuistik doplněných o rozhovory s rodiči a třídní učitelkou. Analýza ukázala, že klíčovým faktorem pro školní úspěšnost dětí není pouze socioekonomická situace rodiny, ale zejména kvalita vztahů, komunikace v rodině a postoj rodičů ke vzdělávání. Významnou roli hraje také emoční stabilita rodiny. Výsledky poukazují na důležitost včasného odhalení problémů a nutnost vzájemné spolupráce mezi školou, rodinou a případně dalšími podpůrnými institucemi. Práce nabízí také doporučení pro praxi v oblasti podpory žáků, kteří pocházejí ze znevýhodněného prostředí, Práce taktéž zdůrazňuje potřebu systémových opatření pro rovné vzdělávací příležitosti.

ABSTRACT

Keywords: Family background, Academic success, Social conditions, Psychosocial factors, Education

This bachelor's thesis focuses on the influence of family background on children's academic success. The aim was to explore how the family environment affects children's education from the perspective of both parents and a class teacher. The research was conducted using a qualitative case study approach, specifically through three case studies supplemented by interviews with parents and the class teacher. The analysis revealed that a child's academic success is influenced not only by the family's socioeconomic status but, more importantly, by the quality of relationships within the family, communication, and parents' attitudes towards education. Emotional stability within the family also plays a significant role. The findings highlight the importance of early identification of problems and the need for mutual cooperation between school, family, and potentially other support institutions. The thesis also offers practical recommendations for supporting pupils from disadvantaged backgrounds and emphasizes the need for systemic measures to ensure equal educational opportunities.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Obsah

Úvod	10
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 Rodinné prostředí	12
1.1 Funkce rodiny	12
1.2 Typy rodinného prostředí	14
1.3 Styly výchovy v kontextu se školní úspěšností	15
2 Školní úspěšnost	17
2.1 Socioekonomické faktory a jejich dopad na školní úspěšnost	18
2.2 Kulturní faktory ovlivňující školní úspěšnost	20
3 Vliv rodinného prostředí na školní úspěšnost	22
3.1 Vztahy v rodině a jejich vliv na školní výkon dítěte	23
PRAKTICKÁ ČÁST	25
4 Rodinné zázemí a jeho vliv na školní úspěšnost	26
4.1 Cíl výzkumu	27
4.2 Výzkumná otázka	27
4.3 Technika výzkumu	28
4.4 Výzkumný vzorek	29
5 Analýza výsledků	31
5.1 Rodina 1 – analýza rozhovorů	31
5.2 Rodina 2 – analýza rozhovorů	32
5.3 Rodina 3 – analýza rozhovorů	33
5.4 Interpretace výsledků	35
Závěr	37
Seznam použité literatury	39
Seznam příloh	41
Příloha 1	42
Příloha 2	43

ÚVOD

Rodina je nejdůležitější výchovný a podpůrný systém, který má vliv na formování základních hodnot, postojů a v neposlední řadě také schopností dítěte. Tyto faktory mimo jiné ovlivňují jeho školní úspěchy ve všech směrech. Postoj rodiny ke vzdělání, její socioekonomický status, vztahy v rodině a další faktory ovlivňují to, jak dítě přistupuje k učení a jaké příležitosti má pro svoje vzdělávání. Vzdělání lze popsat jako základ pro kvalitní život a zajištění kvalitní pozice na trhu práce. Cílem této bakalářské práce je detailněji prozkoumat jednotlivé faktory rodinného zázemí, mezi které patří například socioekonomický status, kvalita vztahů v rodině, nebo také vzdělání rodičů. Práce se bude také zabývat otázkami, jak tyto jednotlivé faktory ovlivňují školní úspěšnost žáka a jak může rodinné zázemí podporovat nebo omezovat jeho výkon a vzdělávací proces. Tato práce je strukturovaná do dvou klíčových kapitol. Teoretická část bakalářské práce je zaměřena na klíčové teorie a výzkumy, které se týkají vlivu rodinného prostředí na školní úspěšnost. Praktická část je zaměřena na metodologii, kvalitativní výzkum a jeho interpretaci. V závěru praktické části budou podrobně rozebrány výsledky tohoto výzkumu a doporučení pro zlepšení školní úspěšnosti dětí na základě tohoto konkrétního výzkumu. Téma rodinného zázemí a jeho vlivu na školní úspěšnost jsem si vybrala právě na základě své šestileté praxe ve vzdělávacích institucích, ve kterých jsem měla možnost pracovat jako asistent pedagoga, školní asistent a také vychovatelka ve školní družině. Během tohoto působení v základní i mateřské škole jsem si uvědomovala, jak různé rodinné faktory mohou ovlivňovat školní výkony dětí. Můj zájem o tohle téma je tedy výsledkem každodenního styku s dětmi, jejich rodiči i s jejich sourozenci, kdy jsem měla možnost vypožorovat, jak jednotlivé podmínky a rodinné klima ovlivňuje jejich schopnost se soustředit na vzdělávací proces a dosahovat školních úspěchů a jednotlivých cílů. Výzkum této tematiky tedy považuji za zcela důležitý krok k lepšímu pochopení těchto faktorů a jejich vlivů na vzdělávání dětí.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 RODINNÉ PROSTŘEDÍ

Rodina je základní jednotkou společnosti, která se podílí na formování jedince a jeho hodnotového systému. Výchova, kterou si dítě v rodině osvojí, má prokazatelný vliv na jeho sociální, osobnostní i akademický rozvoj. Toto rodinné prostředí tedy zahrnuje vztahy nejen mezi členy rodiny, ale také sociální, materiální a emocionální podmínky, které zásadně ovlivňují rozvoj a život dítěte. (Novák, 2020).

Rodinu lze také determinovat jako sociální skupinu, která zahrnuje rodiče, jejich děti a případně i další příbuzné, kteří sdílejí společnou domácnost. V širším významu pak rodina poskytuje stěžejní prostředí pro výchovu a rozvoj dítěte a to včetně socioekonomického statusu, výchovných metod a vztahů mezi členy rodiny. (Smith, 2018).

Lze tedy rodinné prostředí popisovat jako zásadní místo pro rozvoj dítěte, jelikož vytváří první a také ty nejdůležitější sociální interakce, které dítě prožívá. Společně tedy představuje základní rámec pro vytváření hodnotových postojů, osobních schopností a dovedností, které se promítají do školního života dítěte. (Kovářová, 2019).

1.1 Funkce rodiny

Funkce rodiny lze determinovat jako odlišné role a úkoly, které rodina plní jak pro jednotlivé členy rodiny, tak i pro širší společnost. Rodina má funkci základní sociální jednotky, která ovlivňuje životy svých členů a také přispívá zároveň i k udržení stability a harmonie ve společnosti. Rodina tedy vykonává několik funkcí, kdy jednotlivé funkce mají klíčový vliv na školní úspěch dítěte.

- **Výchovná funkce**

Rodiče jsou základními výchovnými osobami, které předávají dětem hodnoty, normy a způsoby chování. Výchovné styly, které rodiče při výchově dětí zvolí, ovlivňují schopnosti dětí se soustředit, motivovat a dosahovat školních výsledků. (Müller, 2021). Rodina také zajišťuje integraci dítěte do společnosti, tedy proces, při kterém dítě přebírá sociální normy a učí se nejzákladnějším sociálním dovednostem, mezi které patří komunikace a také řešení vzniklých konfliktů. (Durkheim, 1893).

Kromě toho rodina poskytuje prostor pro emocionální podporu, která je pro psychický a emocionální rozvoj dítěte nepostradatelná. Zároveň vytváří základ pro jeho sebeúctu a psychickou odolnost. (Černý & Holubec, 2015). Rodina také učí děti základní životní

dovednosti, mezi které patří řešení problémů, organizace času nebo i nezbytná finanční gramotnost, která je klíčová pro úspěšnou adaptaci člověka v dospělosti.

- **Ekonomická funkce**

Rodina také zajišťuje materiální podporu, součástí které jsou nejen základní potřeby, jako je potrava, hygiena a oblečení, ale také i školní pomůcky, materiály potřebné ke vzdělávání a přístup k mimoškolním aktivitám. Tyto atributy mohou také dopomoci k ovlivnění školní úspěšnosti dítěte. (Zelenka, 2017).

Studie dokazují, že rodiny, které mají vyšší příjem, mají zároveň přístup ke kvalitnějšímu vzdělání a mimoškolním aktivitám, které podporují rozvoj dítěte. Naopak rodiny, které mají příjem nižší, čelí obtížím spojeným s financováním vzdělání a to může mít negativní dopad na školní úspěšnost daného dítěte. (Davis-Kean, 2005).

Děti, které pocházejí z chudých rodin, nemají často dostatek financí k nadstandardním prostředkům, které jsou ke vzdělávání zapotřebí. Může se jednat o knihy, počítač, internet a další výukové materiály a učební pomůcky. Absence takových pomůcek vede k nižšímu spektru doplňků, ze kterých lze získat cenné informace a tak tyto děti často zůstanou odkázané pouze na vzdělávací prostředky ze školních institucí.

V těchto rodinách s nižšími příjmy se může vyskytovat také vyšší úroveň stresu, který ovlivní schopnost rodičů poskytnout potřebnou podporu svému dítěti v jeho vzdělávacím procesu. Naopak v rodinách s vyššími příjmy není úroveň stresu tak vysoká právě kvůli nižšímu ekonomickému tlaku, a díky tomu mohou rodiče věnovat více úsilí a času svému dítěti a dopomoci mu k dosažení lepších výsledků v jeho vzdělávacím procesu. (Jeynes, 2007).

- **Emoční a psychologická funkce**

Rodina také hraje důležitou roli v rozvíjení psychologické stránky dítěte a to včetně jeho emocí. Tato funkce rodiny se zaměřuje zejména na to, jak všichni členové rodiny podporují emocionální pohodu dítěte, která je pro pozitivní psychický vývoj dítěte zcela nezbytná. Tato funkce zahrnuje také vytváření bezpečného a stabilního prostředí, zvládání stresu a podporu sebeúcty. Taktéž se podílí i na vývoji schopnosti dětí navazovat zdravé mezilidské vztahy ve společnosti a bezpečně se socializovat.

Zdrojem emocionální podpory je právě rodina dítěte. Láskyplná rodina poskytující stabilitu a bezpečí, vytváří bezpečný prostor pro zdravý emocionální vývoj dětí. Kladný a bezpečný vztah s rodiči a blízkými členy rodiny přispívá dítěti k tomu, aby si tvořilo pozitivní obraz o

sobě samém a také o svém místě ve společnosti. Emoční stabilita v rodinném prostředí podporuje vyrovnávání se dítěte s náročnou životní situací a odolností vůči stresu. (Bowlby, 1988).

Emoční a psychologická funkce rodiny je zcela nezbytná pro zdravý vývoj dítěte. Takové rodinné prostředí tak může poskytnout dítěti se nejen rozvíjet v oblasti emocionálních dovedností, ale také se adaptovat na různé životní výzvy. Silné emocionální vazby v rodinném prostředí tak podporují psychickou odolnost dítěte a celkově přispívají i k jejich psychickému zdraví.

1.2 Typy rodinného prostředí

Každé rodinné prostředí je tvoří zcela odlišné sociální společenství s odlišnými návyky a pravidly. Existují rodiny, ve kterých je dětem poskytováno stabilní a podpůrné prostředí a zároveň i rodiny, ve kterých jejich členové čelí nejrůznějším problémům, které mohou mít často negativní vliv na školní úspěšnost dětí z dané rodiny.

- **Stabilní rodina** - Tyto rodiny jsou charakterizovány jako rodiny s vysokou mírou emocionální podpory, porozuměním mezi jejími členy a se vzájemnou efektivní komunikací. V těchto rodinách je zcela běžná silná a také neměnná vazba mezi členy rodiny, díky které je umožněn zcela harmonický vývoj a také zdravé vztahy. Tyto rodiny obvykle využívají otevřené a upřímné komunikace, která je nezbytná pro posílení důvěry a podpory mezi členy rodiny. Taktéž členové těchto rodinných celků sdílejí obdobné hodnoty a cíle, kdy tyto faktory přispívají k celkové jednotnosti rodiny. Členové jsou si taktéž i vzájemnou oporou při zvládání stresových a náročných situací. Složkou stabilních rodin je i ekonomická stabilita, díky které mohou rodiny uspokojovat základní potřeby a případně investovat prostředky i do dalšího vzdělání a mimoškolních aktivit dětí. (Růžička, 2020).
- **Nestabilní rodina** je charakterizovaná nízkou komunikací a vznikáním častých konfliktů mezi jejími příslušníky. Tyto konflikty mohou být často nedořešené a díky tomu může vznikat napětí, které průběžně eskaluje. Vytváří se tak pro děti napjaté a nejisté prostředí pro jejich vývoj. Děti z nestabilních rodin nedostávají podporu ze strany rodičů takovou, jakou by potřebovaly a tak se mohou tyto děti cítit osamělé. Jsou taktéž vystavovány psychickému stresu. Nestabilní rodiny čelí i problémům s finančními prostředky. Často v těchto rodinách chybí zdroj příjmu a tak může být negativně ovlivněna životní úroveň těchto rodin. Tyto situace vedou v neposlední řadě i k frustraci

a k pocitu nejistoty. Taktéž mohou tyto situace vést i k narušenému pocitu bezpečí, který se negativně projevuje v psychickém vývoji dítěte. (Růžička, 2020).

Růžička také popisuje pozitivní vliv stabilních rodin na vývoj dětí a duševní zdraví jejich členů, zatímco nestabilní rodiny mohou přispívat k rozvíjení různorodých psychických problémů. Stabilita rodinného prostředí je tedy pro pozitivní vývoj dítěte a jeho prevenci velmi podstatná.

1.3 Styly výchovy v kontextu se školní úspěšností

Nejen faktory jako funkce a typy rodin mají podíl na školní úspěšnosti dětí. Důležitou roli zde hraje také styl výchovy, který v rodinném prostředí panuje. Podle výzkumů se tedy rozlišují čtyři hlavní styly výchovy.

1. Autoritativní výchova

Tento výchovný styl je charakterizován jako kombinace vysokého očekávání od dítěte a zároveň podporujícího přístupu, kdy vychovávající rodiče stanovují určité hranice a zároveň podporují zájmy a potřeby dítěte. Oproti autoritářskému přístupu tento způsob výchovy podporuje rozvoj samostatnosti dítěte, jeho zodpovědnosti a také pozitivního sebehodnocení. V kontextu se školní úspěšností však rodiče dítěte vytvářejí prostředí, které působí motivačně při dosahování akademických výsledků právě díky podporujícímu přístupu, vnitřní komunikaci a důvěře, která je v tomto ohledu velmi důležitá. Výzkumy dokazují fakt, že děti, které jsou vychovávány tímto způsobem, vykazují vyšší úroveň kognitivních schopností, lepší akademické výsledky a taktéž větší motivaci ke vzdělávání (Maccoby & Martin, 1983).

2. Autoritářská výchova

Tento výchovný styl je charakterizován velmi přísnou kontrolou rodičů a striktními pravidly v rodině. Děti taktéž nemají téměř žádný prostor pro diskuzi s rodiči ve smyslu nalézt kompromis nebo podat rodiči zpětnou vazbu. Rodiče, kteří vyznávají tento způsob výchovy, kladou důraz také na poslušnost dítěte, jeho disciplínu a výkon. Ve vztahu rodič – dítě lze pozorovat nízkou podporu a empatii k dětem. Děti, které v tomto prostředí vyrůstají, jsou vedeny k tomu, aby bez diskuze dodržovaly striktně daná pravidla a taktéž autoritu. V oblasti školní úspěšnosti ale studie dokazují, že děti vedeny autoritářskou výchovou vykazují nižší sebedůvěru v oblasti vzdělávání, přičemž se tyto děti zaměřují spíše na vyhovění rodičům, než vlastní zájem o vzdělávání. Některé děti ale mohou dosahovat školních úspěchů spíše z obavy trestu, než z vlastní motivace. (Maccoby & Martin, 1983).

3. Permisivní výchova

Tento styl výchovy je charakterizován jako výchovný styl, který klade důraz na velkou míru volnosti s nízkým očekáváním od rodičů. Rodiče, kteří vyznávají tento styl výchovy, jsou velmi benevolentní, tolerantní a přívětiví, ale zároveň mají tendenci se vyhýbat stanovení jasných pravidel. V některých případech může tento styl výchovy vést k tomu, že děti mají větší prostor pro rozvoj sebevyjádření avšak protože postrádají jasná pravidla a hranice, může mít za důsledek toto jednání menší míru zodpovědnosti a sebekontroly.

V kontextu se školní úspěšností může v některých případech vést permisivní výchova k problémům, protože děti, které vyrůstají v tomto prostředí, nemají takovou úroveň disciplíny, která je nezbytná pro dosažení dobrých školních výsledků. Studie popisují fakt, kdy děti, které jsou vedeny tímto stylem, mohou vykazovat nižší školní úspěšnost, protože jim chybí struktura a důslednost, které jsou pro zvládnutí učení a školních požadavků nezbytné. (Baumrind, 1991: Macocby & Martin, 1983).

4. Negativní výchova

Tento způsob výchovy je též označován jako zanedbávající výchova. Charakterizuje ho velmi nízká angažovanost a emoční podpora ze strany rodičů k jejich dětem. Rodiče se většinou nezajímají o zájmy a vzdělávání svého dítěte. V negativní výchově je zároveň absence jakékoli struktury, pravidel a vůbec zapojení se rodičů do života jejich dětí. Tyto děti pak trpí nedostatkem podpory, což může vést k nízké až nulové motivaci, školní úspěšnosti a vůbec adaptaci na školní prostředí. Studie ukazují, že děti, které tuto výchovu prožívají, vykazují velmi nízkou školní úspěšnost a taktéž mají sklony k horším výsledkům ve vzdělávání a vykazují taktéž problémy v sebedůvěře i chování (Baumrind, 1991: Maccoby & Martin, 1983). Prostor s nízkou emoční podporou má často za důsledek to, že se tyto děti neumějí samy rozhodovat a zvládat školní stres. Tyhle faktory mohou negativně ovlivňovat jejich školní úspěšnost i celkový vývoj.

2 ŠKOLNÍ ÚSPĚŠNOST

Školní úspěšnost je pojem zahrnující velmi širokou škálu jednotlivých faktorů, které ovlivňují nějakým způsobem výkony žáků ve školním prostředí. Tento pojem nejde jednoznačně definovat pouze prostřednictvím školních výsledků, ale zahrnuje jak kvantitativní ukazatele, tak i kvalitativní faktory, mezi které lze řadit například motivaci a přístup k učení, psychologický a sociální rozvoj dítěte.

Podle Šolce (2002) školní úspěšnost zahrnuje schopnosti žáka dosahovat takových vzdělávacích cílů, jaké se po něm vyžadují a také schopnost se rozvíjet ve všech oblastech školního života. Takový proces zahrnuje nejenom vzdělávací výkony, ale i rozvoj osobnosti, interakci se spolužáky a pedagogy, schopnosti se samostatně učit a motivovat se k dalšímu rozvoji. Důležitým úkolem žáků je také zvládat nátlak, který je spojen s požadavky vzdělávacího systému.

Školní úspěšnost se měřila především na základě vzdělávacích výkonů, přičemž výsledky testů a známky dětí byly primárním ukazatelem. Tento přístup však definoval úspěšného žáka jako toho, kdo dostává dobré známky a školním systémem prochází bez větších obtíží. Během let se ale tento princip neosvědčil, neboť ukazuje, že měření neodráží komplexnost tohoto fenoménu. Školní úspěšnost tedy není jen o výkonu v testech a následných známkách, ale zahrnuje také další faktory, mezi které patří motivace, postoj ke vzdělávání, schopnosti pracovat ve skupinách a také komunikační dovednosti dítěte (Rosenberg, 2010).

Dvořáková (2014) uvádí mezi faktory definující školní úspěšnost dítěte nejen hodnocení vzdělávacích výkonů, ale také rozvoj sociálních dovedností dítěte, jeho schopnost adaptace v různých situacích a také disciplinovanost v dosahování daných cílů. Tímto způsobem je tedy školní úspěšnost vnímána jako součást rozvoje žáka, což má za důsledek rozmanitější přístupy k jeho hodnocení.

Motivace je ale klíčovým faktorem, který ovlivňuje školní úspěšnost. Podle Deciho a Ryana (2000) se tato motivace dělí na vnitřní motivaci a vnější motivaci. Vnitřní motivace se pojí s osobním zájmem o konkrétní téma, zatímco motivace vnější se pojí s odměnami nebo tlakem z vnějšího prostředí, tedy známkami nebo očekáváním, které rodiče od dítěte mají.

Rodiče hrají velmi důležitou roli ve formování motivace dítěte. Dle výzkumů lze konstatovat, že pozitivní a podpůrné rodinné prostředí zvyšuje vnitřní motivaci dítěte. Tato skutečnost se poté projevuje ve vyšší úrovni školní úspěšnosti, zatímco negativní přístup a

vysoký nátlak rodičů na dítě může vést k vyčerpání, úplné ztrátě zájmu o vzdělávání a tím i celkové nižší úspěšnosti. (Schunk, Pintrich & Meece, 2008).

Sociální interakce a vztahy se spolužáky či učiteli patří mezi další faktory, které mohou přímo ovlivnit školní úspěšnost dítěte. V sociálně bohatém prostředí, ve kterém žáci prožívají kladné vztahy a pocítují větší podporu, je větší pravděpodobnost, že budou úspěšní v sociálních i vzdělávacích aspektech. Nicméně žáci ve stresujícím prostředí mohou pocítovat problémy s adaptací a následné snižování školní úspěšnosti (Fučíková, 2019).

Školní úspěšnost je tedy komplexní pojem, který nejde definovat pouze na základě školních výkonů. Zahrnuje totiž různé faktory včetně motivace, sociálních dovedností a psychologického stavu a schopnosti žáků adaptovat se na školní prostředí. Rodinné prostředí zde hraje ale klíčovou roli v tomto procesu, protože ovlivňuje nejenom přístup ke vzdělání, ale také k formování motivace a postojů k dalšímu učení. V současné době je velmi důležité chápat školní úspěšnost v širším pojetí, které zahrnuje jak osobnostní, tak i sociální rozvoj žáka.

2.1 Socioekonomické faktory a jejich dopad na školní úspěšnost

Mezi faktory, které mají významný a zároveň i dlouhodobý vliv na školní úspěšnost žáků, patří socioekonomické faktory. Sociální pedagogika považuje tyto faktory za klíčové determinanty, které ovlivňují jak přístup dětí ke vzdělání, tak i jejich schopnosti spolu s motivací k dosažení daných školních cílů.

Finanční příjem rodiny je jedním ze zásadních socioekonomických faktorů, který má vliv přímo na školní úspěšnost dětí. Rodiče, kteří mají vyšší příjem, mají většinou i více možností investovat do kvalitního vzdělání svých dětí. Mezi takové možnosti patří možnost poslat dítě na mimoškolní aktivitu, což zahrnuje kroužky, doučování nebo jazykové kurzy. Dalšími možnostmi je také zajištění učebních pomůcek a materiálních podmínek pro efektivní učení, jako je internet, počítač a další vzdělávací pomůcky. Rodiče s nižšími příjmy si tyto možnosti často nemohou dovolit a tak čelí problémům spojeným se zlepšením školního výkonu jejich dětí. Takovými problémy se rozumí nemožnost skrze příjmy si dovolit minout finance za školní potřeby, nebo mimoškolní vzdělávací aktivity (Buchvaldek, 2012).

Dalším z významných faktorů je i samotné vzdělání rodičů. Rodiče, kteří dosáhli vyššího vzdělání, mají často lepší schopnosti motivovat své děti během vzdělávacího procesu. A to právě z důvodu, že jsou schopni lépe porozumět školnímu programu a dokážou lépe pomoci dětem s plněním domácích úkolů a školních povinností, nebo přípravě na zkoušky. Podle

výzkumů mají děti, jejichž rodiče mají vysokou úroveň vzdělání, vyšší šanci na dosažení výborných školních výsledků. Rodiče takových dětí jsou totiž schopni poskytovat kvalitní podporu během vzdělávání a tak i vytvářet příznivé vzdělávací prostředí (Müller, 2014).

Omezené podpoře ale naopak často čelí děti, jejichž rodiče nemají dostatečné vzdělání. Zde může být právě tato podpora a motivace při vzdělávání omezená. Tyto děti často čelí problémům spojeným s přístupem k informacím, které jsou velmi důležité pro jejich školní výkon. Důsledkem toho může být to, že se děti cítí méně motivované, protože jejich rodiče nejsou bohužel schopni se aktivně zapojovat do jejich vzdělávacího procesu (Vašková, 2006).

Rovněž i profesní postavení rodičů ovlivňuje daným způsobem školní úspěšnost dětí. Rodiče, kteří mají vyšší profesní pozici, oplývají bohatšími materiálními i kulturními zdroji, které mohou následně dětem poskytovat. Vyšší postavení rodičů ale často doprovází i s tím spojené vyšší nároky na kvalitu a množství vzdělání, které rodiče svým dětem poskytují. Děti, které pocházejí z rodin, kde jsou oba rodiče na manažerských pozicích, mají často výhodu v podobě vyššího porozumění požadavkům týkajících se vzdělávání nebo lepší schopnost si zorganizovat vlastní čas i se studijními povinnostmi (Buchvaldek, 2012).

Děti z rodin, ve kterých jsou rodiče na nižších pozicích, nebo čelí jiným socioekonomickým výzvám, mohou mít problém s přístupem k těmto formám podpory. Děti mohou zažívat v tomto rodinném prostředí stres spojený s ekonomickými problémy rodiny, což může mít za důsledek negativní vliv na jejich školní úspěchy. Většina těchto dětí je vystavena vyšším nárokům na zvládání běžného každodenního života a vypořádávat se s různými problémy, což může mít za důsledek celkové snížení jejich schopnosti se soustředit na školní výuku (Buchvaldek, 2012).

Socioekonomický status rodiny má také vliv na sociální i emocionální rozvoj dětí z těchto rodin. Děti z rodin s nízkým socioekonomickým statusem mohou často čelit sociálním problémům, které lze definovat jako nedostatek přátelství, pocit sociálního vyloučení nebo nízká sebedůvěra, což také v negativním smyslu ovlivňuje jejich výkon ve vzdělávání. Tyto děti mohou také čelit obtížím spojeným se zapojením se do školních aktivit, což následně může ovlivnit jejich školní vztahy s pedagogy či spolužáky. Podle Černého (2009) je velice důležité, aby školní systém dokázal rozpoznat tyto socioekonomické rozdíly a nabídl dětem z takových rodinných prostředí potřebnou podporu.

Jestliže dítě vyrůstá v takovém rodinném prostředí, ve kterém se cítí podporováno a motivováno, je pravděpodobnější, že se bude chtít aktivně zapojovat do školního vzdělávání a tím zároveň dosahovat lepších výsledků. Naopak pokud dítě prožívá v tomto prostředí

stres, který se pojí s rodinnými, nebo ekonomickými problémy jeho konkrétního rodinného prostředí, může mít problém udržet koncentraci na práci a tím mít i nižší úroveň motivace (Vágnerová, 2010).

2.2 Kulturní faktory ovlivňující školní úspěšnost

Významnou roli při ovlivňování školní úspěšnosti hrají také kulturní faktory. Kulturu, jako takovou, lze chápat jako soubor hodnot, postojů, tradic, zvyků a chování, které ovlivňují vnímání světa a přístup k učení.

Všechny tyto faktory se však mohou projevovat v různých úrovních. Jedná se například o jazykové dovednosti, přístup ke vzdělávání a také kulturní normy. Tyto kulturní faktory přímo ovlivňují pohled dětí na školní prostředí a to, jaký vztah k samotnému učení mají. Taktéž ovlivňují to, jakým způsobem se vyrovnávají s nároky školního života. V tomto spojení je tedy důležité zohlednit vliv rodinného a širšího kulturního prostředí, ve kterém se dítě nachází a ve kterém vyrůstá.

Základním nástrojem pro školní úspěšnost je jazyk právě z důvodu, že veškerá výuka probíhá verbálně v daném jazyce. To, jaké má dítě jazykové dovednosti, mu umožňuje lépe porozumět školnímu obsahu a zároveň mu dopomáhá komunikovat s jeho učiteli a spolužáky. Pokud dítě vyrůstá v prostředí, ve kterém je jazyk rozmanitý, má poté tendenci dosahovat lepších výsledků ve škole než děti, které pochází z rodin, ve kterých je používání verbální komunikace o něco chudší. Takové děti mají často obtíže s porozuměním učiva a s následnou integrací do školní komunity.

Vašková (2014) ve své publikaci uvádí, že výborné jazykové schopnosti nejen, že zjednodušují komunikaci ve škole, ale zároveň také podporují schopnost dětí se správně a také kreativně vyjadřovat a sdílet své myšlenky. Tyto náležitosti jsou klíčové pro následné plnění úkolů a dalších projektů.

Výhodu mohou pocítovat děti, které vyrůstají v bilingválních či více jazykových rodinách. Takovou výhodou může být nejen jazyková flexibilita, ale také schopnost se přizpůsobit jakékoliv komunikační situaci, která může nastat. Pokud ale dítě neovládá jazyk, který je využíván ve školním prostředí, může to mít za důsledek špatné porozumění učivu a špatná celková integrace daného žáka do kolektivu (Dvořáková, 2014).

Kulturní návyky a hodnoty rodiny mají přímý vliv na to, jakým způsobem dítě přistupuje ke vzdělávání a jakým způsobem vnímá školu. Některé kultury mají vzdělání v žebříčku všech hodnot na prvním místě a rodiče těchto dětí v těchto kulturách kladou velký důraz na to, aby dítě bylo ve škole úspěšné. Podpora v takových rodinách je silná a to jak materiálně, tak i

emocionálně. Rodiny, ve kterých je jejich kultura zaměřená na vzdělávání méně, nepovažují vzdělávání za důležitý aspekt. Podle Hrdličky (2011) má kulturní výchova, která zároveň podporuje určitý respekt k autoritám a disciplínu spolu s vytrvalostí, velký a pozitivní vliv na školní úspěchy dítěte.

Ve vzdělávacích institucích se ale setkávají děti, které mají různé kulturní hodnoty a normy, což může z části vzájemně ovlivnit jejich přístupy k učení. Některé děti vyrůstají v prostředí, které klade důraz na společnou práci, zatímco jiné mohou být zaměřeny na individualismus a kompetenci. Takové rozdíly mohou ovlivnit jejich chování a vztah k pedagogům, spolužákům a také samotným školním úkolům (Müller, 2014).

Na školní výkon dítěte má vliv také sociální a etnická příslušnost rodiny. Děti pocházející z různých etnických prostředí mohou čelit dost specifickým výzvám, mezi které patří i kulturní adaptace ve škole. V takových případech mohou děti z různých etnických prostředí čelit diskriminaci a předsudkům, což může negativně působit na jejich sebedůvěru a motivaci ke vzdělání. Vašková (2006) ve své publikaci popisuje možné pocity izolovanosti a nedostatečné podpory těchto dětí ve školách. V těchto případech může být důsledkem nižší školní úspěšnost.

Děti, které pocházejí z minoritních etnických skupin, mohou zažívat obtížnou adaptaci na školní prostředí, ve kterém jsou hodnoty a normy odlišné od těch, které znají ze svého domácího prostředí. Jak uvádí Černý (2009), je velmi důležité, aby školní zařízení bylo schopné integrovat děti z těchto minoritních skupin. Zároveň tak vytváření inkluzivního prostředí, ve kterém jsou jednotlivé etnické rozdíly respektovány a děti tak mají možnost přispět svými zkušenostmi k obohacení výuky.

3 Vliv rodinného prostředí na školní úspěšnost

Vliv rodinného prostředí na školní úspěšnost je tématem, které je již dlouhodobě zkoumáno jak v oblasti pedagogiky, tak psychologie i sociální pedagogiky. Rodina, jakožto primární sociální instituce, má klíčový význam pro správný vývoj dítěte a jeho školní výkony. V sociální pedagogice se klade důraz na pochopení, jak funguje takové rodinné zázemí a jak dále formuje sociální a kognitivní dovednosti dítěte a jakým způsobem ovlivňuje jeho postoj k učení. V neposlední řadě také to, jak může determinovat školní úspěšnost nebo naopak neúspěšnost.

Rodinné prostředí představuje pro dítě vzorec chování, hodnoty a to poté dále ovlivňuje jeho životní i akademické úspěchy. Podle Fialové, 2013, rodina vytváří základní rámec pro vývoj dítěte jak v kognitivní oblasti, tak i v oblasti emocionální a sociální. Taková výchova a interakce s rodinným prostředím mají přímý efekt na to, jak dítě vnímá školu a jaký postoj k učení má.

Podle Šolce (2002) je rodinné prostředí klíčovým faktorem, který ovlivňuje školní úspěšnost žáků. Rodiče včetně širšího rodinného kruhu poskytují základní rámec pro rozvoj dětí, což se následně také promítá do jejich školních výsledků. Kvalita vztahů v rodině, emocionální podpora a materiální podmínky pro učení hrají velmi důležitou roli v motivaci a schopnosti dítěte dosahovat požadovaných školních úspěchů.

Šolc zdůrazňuje fakt, že rodiny s vysokým socioekonomickým statusem mají tendenci poskytovat lepší podmínky pro vzdělávání svých dětí. To také poskytuje přístup k dalším kvalitním vzdělávacím materiálům, mezi které neodmyslitelně patří knihy, moderní technologie nebo doučování, ale zároveň i časově flexibilní pracovní podmínky rodičů, které tak umožňují rodičům trávit více času se svými dětmi a aktivně se podílet na jejich vzdělávání. Naopak rodiny, které tyto podmínky nemají a mají nižší socioekonomický status, mohou mít omezený přístup k těmto materiálům a to může mít za důsledek negativně ovlivněnou školní úspěšnost dětí.

Rodinné zázemí také ovlivňuje to, jak dítě vnímá vzdělávání jako důležitou hodnotu. Podle Šolce děti z rodiny, která klade důraz na vzdělání a aktivně podporuje učení, mají vyšší pravděpodobnost, že budou mít kladný vztah ke škole a budou se účastnit vzdělávacích aktivit. Naopak u rodin, které vzdělání nepovažují za prioritu, může docházet k motivaci dítěte v menší míře a následkem toho budou horší školní výsledky. Tato teze je ověřena i

dalšími výzkumy, které dokazují, že aktivní podpora a motivace rodičů je jedním z nejdůležitějších atributů školní úspěšnosti dítěte.

Stejně tak, jako materiální a motivační faktory, hraje velkou roli i emocionální klima v rodině. Dle Šolce se žáci, kteří vyrůstají v rodinném prostředí, ve kterém vládou pevné a stabilní vztahy, lépe vyrovnávají se školními výzvami. Ale žáci, kteří v rodinách prožívají napětí, různé konflikty nebo jakoukoliv nestabilitu, mohou mít potíže s koncentrací, sebeúctou a také s adaptací na školní prostředí. Tato souvislost je také kvalitně zdokumentovaná ve studiích, které potvrzují fakt, že negativní rodinné prostředí má za důsledek negativní dopad na školní úspěšnost dítěte (Šolc, 2002).

3.1 Vztahy v rodině a jejich vliv na školní výkon dítěte

Důležitou roli hrají také vztahy v rodině a situace, které se v rodinném prostředí odehrávají. Tyto faktory zásadně ovlivňují školní výkon dítěte. V rámci sociální pedagogiky je rodina v oblasti jak kognitivní, tak i emocionální, základním nástrojem pro rozvoj dítěte. Dobré vztahy mezi členy rodiny spolu s podporujícím rodinným prostředím a stabilním zázemím, hrají zásadní roli při formování sebedůvěry, motivace a schopností zvládat jakékoliv životní výzvy. Na druhou stranu jakýkoliv konflikt, nefunkční vztah nebo dokonce úplná absence podpory mohou mít negativní dopad na školní výkony dítěte.

Významným aspektem, který ovlivňuje školní výkon dítěte, jsou vzory v rodičích a jejich výchovné přístupy. Rodiče, kteří jsou sami vzdělaní a zároveň pozitivně podporují pozitivní vztah k učení svého dítěte, jsou silným vzorem pro své děti. Děti z tohoto prostředí poté mají tendenci dosahovat lepších školních výsledků, a to zejména proto, že vyrůstají v rodinách, které kladou důraz na pravidelný studijní režim, pozitivní zpětnou vazbu a celkově důležitost v oblasti vzdělání.

Studie Vágnerové (2010) uvádí, že u dětí z rodin, kde rodiče projevují zájem o školní úspěchy vlastních dětí a zároveň se aktivně podílejí na jejich vzdělávacím procesu, se projevuje vyšší míra sebedůvěry a také tyto děti vykazují vyšší úsilí při dosahování školních cílů.

Rodinné konflikty, za které lze právem považovat například rozvody, násilí nebo jiné formy dysfunkčních vztahů mezi rodiči, mohou mít na dítě velice negativní dopad a taktéž i na jeho školní výkon. Děti, které v takovém konfliktním prostředí vyrůstají, mohou čelit emocionálním problémům, které zároveň mohou snížit jejich koncentraci ve škole a schopnosti se efektivně učit. Dvořáková (2014) ve své publikaci uvádí, že děti, které jsou

dlouhodobě vystavované konfliktům a stresovým situacím pocházejícím z rodinného prostředí, vykazují výrazně nižší úroveň motivace a také čelí častým problémům ve zvládnutí emocionálních nároků školního života.

Tyto rodinné konflikty mohou tedy ovlivnit nejen emocionální pohodu dítěte, ale zároveň také i jeho schopnost se koncentrovat na práci ve školním prostředí. Studie potvrzují, že děti, které se nacházejí v rozvedených rodinách, nebo rodinách, ve kterých se objevuje domácí násilí, vykazují výrazně horší školní výsledky a mají vyšší pravděpodobnost výskytu problémového chování. (Müller, 2017). Stresové situace, které děti z konfliktního rodinného prostředí zažívají, se velmi negativním způsobem projevují nejen na jejich psychickém zdraví, ale také na jejich schopnostech se učit efektivními způsoby.

Kromě podpory rodičů v situacích, jako je pomoc při plnění domácích úkolů nebo pomoc při učení, je pro školní úspěch dítěte důležitý také dlouhodobý postoj rodičů k výchově. Pokud rodiče u dětí rozvíjejí pozitivní přístup k učení, podporují tak zároveň i jejich schopnost řešit problémy, samostatnost při studiu a také pro děti tímto přístupem vytvářejí vhodné podmínky pro školní úspěch (Vašková, 2006).

Mezi neodmyslitelně důležité faktory patří také stabilita rodinného prostředí. Tento klíčový faktor ovlivňuje nejen školní úspěch dětí. Stabilní rodina, ve které oba rodiče mezi sebou mají silnou důvěru, spolupracují spolu při výchově dítěte a tím vytvářejí pro dítě místo, které jeho sebedůvěru podporuje a zároveň ho motivuje k učení. Podle Fialové (2013), je stabilní rodinné prostředí s jasnými pravidly a pravidelnými rituály takovým prostředím, které dokáže dítě podporovat v koncentraci na určité studijní cíle a také na vykazování pozitivních školních výsledků.

Děti, které pocházejí z rodin čelících ekonomickým problémům nebo dalším krizovým situacím, mohou mít potíže s plněním povinností se školou spojené. Podle Hrdličky (2013) je zcela nezbytné, aby dítě mělo stabilní zázemí, díky kterému bude možné se na školní povinnosti koncentrovat. Díky takovému zázemí se bude toto dítě cítit podporováno rodiči.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 RODINNÉ ZÁZEMÍ A JEHO VLIV NA ŠKOLNÍ ÚSPĚŠNOST

Praktická část této bakalářské práce je zaměřena na zkoumání vlivu rodinného zázemí na školní úspěšnost dětí. Cílem tohoto výzkumu je identifikace jednotlivých klíčových faktorů v rodinném prostředí, které ovlivňují určitým způsobem školní výkon dětí. Mezi takové faktory se řadí vzdělání rodičů, socioekonomický status, rodinné vztahy a návyky. Pro tento účel bude použita kvalitativní metoda výzkumu, která bude soustředěna zejména na subjektivní zkušenosti a názory jednotlivých členů rodiny, což nám umožní lépe poznat dynamiku vlivu rodiny na školní výkon.

Základní teoretické poznatky v této práci jsou postaveny na existujících studiích, které zkoumaly vliv rodinného zázemí na školní úspěšnost. Mezi významné a často se opakující faktory se řadí vliv vzdělání rodičů, přičemž je potvrzeno, že děti, jejichž rodiče mají vyšší vzdělání, vykazují lepší výsledky, než jejich spolužáci pocházející z rodin s nižším vzděláním. Dále je zmíněna i role socioekonomického statusu, který také ovlivňuje přístup k dalším vzdělávacím aktivitám a materiálům. Podstatnou roli hraje také kvalita rodinných vztahů, která je prostředkem motivace a podpory, nebo naopak snižuje úroveň školní úspěšnosti.

V souladu s těmito jmenovanými východisky umožňuje právě kvalitativní přístup hlubší porozumění této dané problematice. Zejména pak tomu, jak jednotlivci vnímají a reflektují vliv jejich rodinného zázemí do školní úspěšnosti. V tomto rozhovoru se zaměřím na rozhovory s rodiči a učitelkou konkrétních dětí tak, aby výsledkem byl zisk detailního a osobního pohledu na vliv těchto aspektů, pocházejících z rodinného prostředí, které poté mají dopad na školní úspěšnost dítěte.

Praktická část této práce vychází z vícero klíčových pojmů, které byly podrobně rozpracovány v teoretické části. Pro účely tohoto výzkumu je podstatné efektivně vymezit zejména pojem rodinné zázemí, který zahrnuje materiální a ekonomické podmínky domácího prostředí a jeho emoční stabilitu, výchovný styl a vzdělání rodinných příslušníků.

Dalším velmi důležitým pojmem, který hraje klíčovou roli v tomto výzkumu, je pojem školní úspěšnost. V tomto výzkumu ji lze uchopit jako dosahování dobrých známek, aktivní a pozitivní přístup ke vzdělávání, docházku a plnění povinností, které jsou se školou úzce spojené. Teoretická část této bakalářské práce poukazuje na fakt, že rodinné zázemí nelze redukovat pouze na ekonomické podmínky rodiny. Výzkumy (např. Matějček, 2005 a Průcha, 2013) ukazují, že významnou roli hraje emoční klima v rodině, styl výchovy, míra

zájmu rodičů o dítě a také jeho školní život spolu s dostupností dalších vzdělávacích podnětů. Velmi důležitou roli hraje také vzájemná komunikace mezi jednotlivými členy rodiny. Tato teoretická východiska nám posloužila jako pevný základ pro sestavení výzkumných otázek i pro formulaci témat při strukturovaných rozhovorech s konkrétními respondenty. Otázky byly zaměřené zejména na výchovné strategie rodičů, jejich zájem o vzdělání dětí a komunikace s nimi o školních povinnostech. Další otázky se týkají pohledu na vzdělání, jako na hodnotu.

4.1 Cíl výzkumu

Hlavním cílem výzkumu v této bakalářské práci je prozkoumat, jakým způsobem ovlivňuje rodinné zázemí školní úspěšnost žáků ze základní školy z pohledu jejich pedagogů a rodičů. Tento výzkum se soustředí zejména na subjektivní odpovědi a zkušenosti respondentů, které umožňují mnohem lépe porozumět tomu, jaké faktory jsou v rámci rodiny vnímány jako podpůrné a které faktory mohou školní úspěšnost dětí naopak negativně ovlivňovat či dokonce ohrožovat.

Rodinné prostředí je komplexní strukturovaný systém, který zahrnuje spoustu již dříve zmiňovaných aspektů. Tento výzkum se tedy nezaměřuje pouze na kvalifikované ukazatele, ale zkoumá také ty méně uchopitelné, ale velmi významné vlivy, mezi které se řadí komunikace, míra zájmu o vzdělávání a stabilita rodinného prostředí včetně výchovných přístupů.

Tyto výsledky by mohly posloužit pedagogům, školním psychologům, nebo výchovným poradcům jako prostředek k identifikaci specifických potřeb žáků v kontextu s jejich rodinným prostředím. Záměrem výzkumu je také poukázat na případné nerovnosti ve vzdělání, jenž mohou vyplynout právě z rozdílných rodinných podmínek. Díky tomu lze nahlédnout do toho, jak by školy a učitelé mohli efektivněji podporovat a motivovat žáky, kteří pocházejí z méně podnětového prostředí.

4.2 Výzkumná otázka

Východiskem této bakalářské práce je snaha porozumět vlivu rodinného zázemí na školní úspěšnost žáků ze základní školy. Zvolený kvalitativní výzkum se zaměřuje na pohled třídní učitelky, jakožto pedagožky a rodičů jako klíčových aktérů v procesu vzdělávání. Tito aktéři ale disponují rozdílnými perspektivami, které mohou nabídnout hlubší vhled do toho, jak jednotlivé aspekty rodinného prostředí formují vzdělávací proces dítěte. Jedná se například

o podporu při vzdělávání, komunikaci v rodině, socioekonomický status rodiny či zájem rodičů o školní výsledky jejich dítěte. Z hlavního cíle výzkumu vyplývá následující výzkumná otázka:

„Jakým způsobem ovlivňuje rodinné zázemí školní úspěšnost žáků ze základních školy z pohledu jejich pedagoga a rodičů?“

Tato výzkumná otázka je záměrně formulovaná otevřeně tak, aby bylo možné zachytit co nejširší spektrum názorů, postojů a zkušeností respondentů. Umožňuje zkoumat jak pozitivní, tak i negativní vlivy rodinného prostředí a zároveň tak otvírá prostor pro identifikaci faktorů, které pedagogové i rodiče vnímají jako nejvýznamnější při formování školní úspěšnosti žáků.

4.3 Technika výzkumu

V rámci této bakalářské práce byla zvolena metoda kazuistik doplněné o strukturované rozhovory, které se ukázaly jako nejvhodnější volba pro výzkum subjektivních postojů, zkušeností a vnímání toho, jaký má vliv rodinného prostředí na školní úspěšnost. Cílem bylo hlubší porozumění toho, jak rodiče vnímají svou roli v oblasti vzdělávání a jaké faktory v rodině mohou ke školnímu prospěchu přispět.

Strukturovaný rozhovor se řadí mezi kvalitativní techniku, která se využívá při sběru dat. Tato technika je kombinací předem připravené otázky s další možností aktivně reagovat na aktuální odpovědi respondentů. Tato technika byla zvolena zejména z několika důvodů:

- Při pokládání otevřených otázek je možné získat podrobné a osobní odpovědi.
- Každý respondent je odlišný a to i jeho aktuální situace. Tudíž je možnost přizpůsobit strukturu vedeného rozhovoru aktuální situaci a konkrétnímu člověku.
- Dopomáhá odhalit možné souvislosti, které by se v kvantitativním výzkumu nedaly odhalit.

Rozhovory byly konstruovány podle předem připraveného schématu, jehož obsahem byly tematické okruhy, které souvisely se vzděláním rodičů a jejich postojem ke vzdělávání, komunikací v rodině o školních povinnostech, formami podpory, názorem na školní úspěšnost a také na její význam a vnímáním vnějších překážek.

Pro tento výzkum byly osloveni celkem 3 rodiče – matky, jejichž děti navštěvují první stupeň základní školy. Dalším respondentem je třídní učitelka těchto dětí, která má s danými dětmi víceletou zkušenost a také dobře zná jejich rodiče. Tento výběr byl účelový a to tak, aby

byly zastoupeny různé typy rodinného zázemí. Všechna rodinná zázemí se odlišují jak v socioekonomickém statusu, tak ve vzdělání rodičů a také rodinné struktuře. Tento výběr měl zajistit co nejširší škálu různých pohledů a zkušeností.

Rozhovory probíhaly individuálně a to v prostředí školy při předem domluvených setkáních. Každý rozhovor trval přibližně půl hodiny. Pro provedení rozhovorů byly všechny záznamy přepsány do elektronické podoby a připraveny tak, aby se daly následně analyzovat.

Respondenti byli seznámeni s cílem této analýzy, jeho zpracováním a taktéž i s nahráváním na nahrávací zařízení. Souhlasili s použitím řečených informací pod podmínkou anonymity, proto jsou jména dětí a název základní školy v těchto rozhovorech fiktivní. Věk dětí, jejich rodičů a ostatní informace jsou pravdivé.

4.4 Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek byl sestaven pomocí účelového výběru, jenž je pro kvalitativní výzkum zcela typický. Záměrem bylo vybrat takové respondenty, kteří mají s tématem školní úspěšnosti dětí zkušenost a zároveň pocházejí z různých rodinných prostředí. Jedině tak je možné zaznamenat co nejširší spektrum odlišných postojů. Do tohoto výzkumu byly tedy zapojeni celkem tři rodiče dětí, z čehož všechno byly matky dětí a zároveň jedna pedagogická pracovnice – třídní učitelka, která dané děti zná a vyučuje je na základní škole. Všechny děti jsou z jedné třídy.

Rodiče byli vybíráni tak, aby škála vzorků byla pestrá zejména v oblasti socioekonomického postavení rodičů, jejich vzdělání a jejich životních situací a postojů. Výzkum zahrnoval rodiče jak s vysokoškolským vzděláním, tak i se středoškolským i pouze základním vzděláním. Záměrně byli také osloveni rodiče, kteří jsou rozvedení a nežijí v úplných rodinách a také ty z rodin úplných. Věk nejmladší matky byl 32 let a nejstarší matky 47 let. Odlišný je i původ rodičů. Někteří žijí na venkově, jiní zase ve městech, tudíž bylo možné tímto výběrem sledovat i to, jakým způsobem se liší pohled a přístup rodičů ke vzdělávání v závislosti na těchto podmínkách.

Pedagogická pracovnice působí na prvním stupni základní školy. Má přímou a víceletou zkušenost s danými dětmi a jejich rodiči, protože působí jako třídní učitelka těchto dětí. Pohled pedagogické pracovnice tak přináší pohled na to, jak se rodinné faktory odrážejí v chování a školním výkonu konkrétních dětí.

Účastníci těchto rozhovorů byli předem informováni o účelu tohoto výzkumu, o zaručení anonymity a dobrovolném podílení se na jejich účasti během tohoto výzkumu. Všichni respondenti poskytli informovaný souhlas s účastí v rozhovoru spolu s následným písemným a zvukovým záznamem jejich výpovědí.

5 ANALÝZA VÝSLEDKŮ

V této kapitole je provedena analýza výsledků kvalitativního výzkumu, který byl doplněn o kazuistiku. Jednotlivé odpovědi respondentů byly analyzovány pomocí tematické analýzy, která pomohla identifikovat klíčová témata. Kazuistiky poskytly konkrétní příklady, které tak podpořily hlavní zjištění.

Analýza ukázala významné rozdíly mezi jednotlivými respondenty a umožnila tak hlubší pochopení pro jejich motivace a různé postoje. Tato zjištění budou podrobněji rozebrána v následujících podkapitolách.

5.1 Rodina 1 – analýza rozhovorů

V této části práce je analyzována situace žáka z rodiny s nízkým socioekonomickým statutem. Analýza vychází z rozhovorů s matkou žáka a jeho třídní učitelkou. Jedná se o chlapce, 10 let, žijícího pouze s matkou, 37 let, která má jen základní vzdělání. Rodina se nachází v obtížné životní situaci, neboť rodina bojuje s finanční nestabilitou, časovým vytížením rodiče a nízkým socioekonomickým statutem. Matka je samoživitelka, která pracuje na směny. Rodina je bez širší podpory blízkého okolí.

Ze získaných informací z rozhovorů vyplývá, že žák postrádá domácí podporu při vzdělávání od své matky. Ta právě kvůli pracovním povinnostem nemá dostatek času se věnovat dítěti, a zároveň nemá stanovenou školní přípravu dítěte jako prioritu. Nedostatek uceleného vedení doma se negativně odráží na školních výsledcích dítěte, které se tak při domácí přípravě musí bohužel spoléhat samo na sebe. Z rozhovoru s třídní učitelkou žáka vyplynulo, že dítě postrádá podporu ze strany matky při jeho domácí přípravě. Učitelka tuto situaci identifikuje jako zásadní překážku při vzdělávacím pokroku žáka.

Matka dítěte dosáhla pouze základního vzdělání, tudíž se tato skutečnost projevuje i v její nízké kompetenci pomoci dítěti s učením. Taktéž má matka odmítavý postoj celkově ke školnímu systému. Vzdělání nevnímá jako důležitou hodnotu, kterou by aktivně mohla předávat svému dítěti. Tento postoj se také odráží ve výchovném působení a nedostatečné podpoře školní docházky. Z výpovědi se potvrdila také nízká schopnost dítěte pomáhat.

Z výpovědi obou respondentek vyplývá, že komunikace mezi školou a matkou je opravdu minimální. Chybějící komunikace mezi nimi komplikuje řešení problémů a zároveň snižuje možnost podpory dítěte. Matka nechodí na třídní schůzky a neprojevuje zájem o informace ze školy.

Ačkoliv je žák dle slov třídní učitelky vnitřně motivovaný a projevuje snahu, doma se mu nedostává pozitivní zpětné vazby ani jiného povzbuzení. Matka neprojevuje zájem nebo jakoukoliv snahu o zapojení se do vzdělávacího procesu jejího dítěte. To může vést k frustraci, nízkému sebevědomí dítěte a časem případně i k negativnímu chování. Podpora, kterou by dítě potřebovalo pro naplnění svého potenciálu, chybí jak v rodině, tak i ve spolupráci rodiny se školou.

Matka je na výchovu jejího syna zcela sama, což s sebou nese i značné časové a finanční obtíže. Tato skutečnost zcela výrazně omezuje možnost rozvoje dítěte mimo jeho školní prostředí a to zejména v oblasti zájmových a mimoškolních aktivit. Finanční prostředky, které v rodině chybí, mohou vést i k absenci podnětného prostředí, což může mít za důsledek negativní ovlivnění dítěte. Dítě postrádá pozitivní vzor a vedení, což může vést k frustraci a postupnému rezignování na školní povinnosti. Chybějící zájem a motivace ze strany matky se přenáší na dítě.

Kazuistika žáka z rodiny 1 poukazuje na kumulaci rizikových faktorů spojených s nízkým socioekonomickým statusem, nedostatečnou podporou ze strany rodiče, jeho nízkým vzděláním a celkově slabou spoluprací se školou. I přes prokázanou vnitřní motivaci dítěte zůstává jeho potenciál z velké části nevyužitý. Situace ukazuje na význam systematické spolupráce mezi školou a rodinou a zároveň také na potřebu cílené podpory dítěte z nepodnětného prostředí. Dítě navzdory své vnitřní motivaci postrádá pozitivní vzory, což výrazně oslabuje jeho školní výkon. Tato konkrétní kazuistika poukazuje na nutnost intenzivní podpory ze strany školy a spolupráce s institucemi, které mohou dítěti nabídnout pomoc.

5.2 Rodina 2 – analýza rozhovorů

Žák, 9 let, žijící v úplné rodině s vyšším socioekonomickým statusem. Matka, 47 let, vysokoškolské vzdělání, učitelka na střední škola. Otec, 46 let, vysokoškolské vzdělání, právník a advokát. Rodiče poskytují dítěti funkční zázemí, podporu a důraz na vzdělání. Cílem kazuistiky je zachytit vliv tohoto prostředí na vzdělávací proces i celkový vývoj dítěte. Z obou rozhovorů vyplývá fakt, že dítě z této rodiny vyrůstá ve stabilním prostředí, ve kterém je dostatek systematické a také cílené podpory ze strany rodičů. Jeho rodiče jsou také v obraze, sledují dění ve škole a aktivním způsobem se podílejí na vzdělávacím procesu jejich dítěte a tím mu vytvářejí pozitivní zázemí pro jeho výsledky. Oba rodiče jsou vysokoškolsky vzdělaní a tak vnímají vzdělání jako důležitou životní hodnotu. Tyto

podmínky mají podle třídní učitelky přímý a pozitivní dopad na školní výsledky a chování dítěte.

Dítě má doma také vhodné podmínky pro učení, jako je vlastní pokoj a v něm dostatek učebních materiálů a klidné prostředí. Rodiče se také snaží organizovat jejich čas tak, aby se mohli dítěti dostatečně věnovat. Dostupné jsou v této rodině také různé mimoškolní aktivity, zájmové kroužky či případné doučování.

Také komunikace rodiny se školou je na pravidelné bázi. Vzájemně komunikují bez problému, rodiče mají o školní prospěch svého dítěte zájem a včas reagují na vzniklé situace. Komunikace zde probíhá klidně a konstruktivně. Rodiče podporují dítě v jeho vnitřní motivaci, oceňují snahu a pozitivně ho vedou ke vzdělání jako k příležitosti zajistit si lepší budoucnost. Třídní učitelka dítěte ho popisuje jako velmi aktivní a dobře připravené, což je i přímý důsledek stabilního rodinného zázemí.

Rodiče dítě pravidelně pochvalují, čímž využívají pozitivní zpětnou vazbu a tím posilují jeho sebevědomí a chuť se učit. Podporují ho také v případě drobných neúspěchů, což u dítěte může pomoci vybudovat odolnost vůči neúspěchům a schopnost se s nimi vyrovnávat. Díky takové péči a motivaci se dítě jeví jako vnitřně motivované a je zároveň i schopné si zorganizovat samostatně svou školní přípravu.

Dítě z rodiny 2 vyrůstá ve velmi podnětném a stabilním prostředí, které mu slouží jako místo, které poskytuje širokou škálu podpory. V jeho případě se jedná o podporu materiální, časovou i emocionální. Vzdělání v této rodině je považováno za prioritní životní hodnotu a dítě je ke vzdělání takto pozitivním způsobem vedeno.

Z výsledků tohoto šetření vyplývá, že dítě v rodině 2 vyrůstá ve velmi podnětném a stabilním rodinném prostředí. Toto prostředí pozitivním způsobem prokazatelně ovlivňuje jeho školní úspěšnost. Zájem rodičů o vzdělávání, pravidelná komunikace se školou, materiální i časové zajištění a pozitivní přístup ke vzdělávání jako k důležité hodnotě, patří mezi klíčové podpůrné faktory. Tento konkrétní případ poukazuje svou povahou na význam pozitivního prostředí, ve kterém je dítě motivováno a podporováno. Takové prostředí je klíčové pro školní úspěšnost.

5.3 Rodina 3 – analýza rozhovorů

Dítě, 10 let, žijící v úplné rodině. Matka, 32 let, středoškolské vzdělání s maturitou, nyní pracuje jako zdravotní sestra. Otec, 36 let, středoškolské vzdělání, nyní pracuje ve firmě na výrobu oken.

Tato kazuistika představuje případ dítěte, které vyrůstá ve stabilním a emočně podporujícím rodinném prostředí. Rodiče dítěte nastavují pevné hranice, důsledně vedou jejich dítě ke slušnému chování a zároveň mu poskytují dostatek volnosti pro jeho zájmové činnosti. To se pozitivním způsobem odráží na školním úspěchu dítěte a jeho postavení mezi vrstevníky v třídním kolektivu. Učitelka tento způsob výchovy hodnotí jako přínosný a vhodný pro celkový rozvoj dítěte. Rodina ale není finančně zajištěna na vysoké úrovni a potýká se s běžnými časovými i finančními omezeními. I přes to ale dokáže tato rodina vytvořit pro dítě pevné zázemí, které se pozitivním způsobem odráží na jeho školní úspěšnosti a sociálním začlenění mezi vrstevníky i v třídním kolektivu.

Rodiče nevytvářejí tlak na učení a zároveň dítě podporují v jeho samostatnosti a hodnotu vzdělání mu ukazují. Rodiče také zajišťují klidné prostředí pro učení a poskytují dítěti vlastní prostor na učení. Dítě tak pracuje sice samostatně, ale s vědomím, že mu rodiče jsou oporou a jsou připraveni mu nabídnout pomoc. Tento přístup posiluje jeho odpovědnost a samostatnost.

Sport je pro tohle konkrétní dítě hlavním zájmem a velmi výrazným zdrojem vnitřní motivace. Dítě učí sport disciplíně a dopomáhá vytvářet režim, který se poté přenáší i do školních povinností. Třídní učitelka dítěte i jeho rodiče se shodují na tom, že sportovní aktivity formují tohle dítě velmi pozitivním způsobem, ačkoliv škola a obecně vzdělávání není jeho prioritou.

Komunikace mezi rodinou 3 a školou je sice spíše přínosná, ale v tomto případě je zároveň i funkční a velmi efektivní. Rodiče se školou spolupracují, včas reagují na podněty a aktivně se účastní třídních schůzek. Vzniklé problémy řeší včas a v případě potřeby jsou ochotni se do školy dostavit. Třídní učitelka hodnotí tento přístup velmi kladně.

Analýza výsledků v tomto šetření poukazuje na to, že má rodinné zázemí zásadní vliv na školní úspěšnost dítěte. V tomto konkrétním případě se jedná o dítě, které vyrůstá ve stabilním a podpůrném prostředí, kde oba rodiče kladou důraz spíše na slušné chování, odpovědnost a komunikaci. Přestože rodiče nevyvíjí tlak na výkon a nekladou přehnaný důraz na výborné školní výsledky, dítě dosahuje i tak průměrných až nadprůměrných výsledků.

Výsledky také poukazují na to, že klíčovým faktorem v tomto případě není ani tak vzdělání rodičů, jako spíše kvalita vztahů v rodinném prostředí, pravidelná komunikace, motivace a podpora. Sport přispívá jakožto jeho osobní zájem k jeho disciplinovanosti a schopnosti dodržovat daná pravidla a režim. Škola vnímá spolupráci s touto rodinou pozitivně a pochvaluje si včasné reakce na vzniklé problémy. Tento případ potvrzuje fakt, že funkční a

emočně zdravé prostředí může výrazným způsobem pomoci školnímu úspěchu dítěte, i když v rodině nejsou úplně ideální materiální nebo časové podmínky či míra vzdělanosti rodičů.

5.4 Interpretace výsledků

Základní výzkumná otázka zní: „*Jakým způsobem ovlivňuje rodinné zázemí školní úspěšnost žáků ze základních škol z pohledu jejich pedagoga a rodičů?*“ V následujícím textu se pokusíme na ni odpovědět.

Z odpovědí třídní učitelky i tří matek ze třech různých rodin vyplývá, že rodinné zázemí má zásadní vliv na školní úspěšnost dítěte. Klíčovými faktory v tomto případě jsou nejen materiální a časové podmínky, ale především postoj samotných rodičů ke vzdělání, míra jejich angažovanosti a kvalita komunikace se školou.

Rodina 1 poukazuje na nízký socioekonomický status rodiny. Zájem o školní docházku dítěte zde chybí a nízké vzdělání matky výrazně omezuje školní úspěch dítěte. Ačkoliv je dítě motivované, postrádá doma podporu a vedení ke kvalitním školním výsledkům. Učitelka tuto situaci vnímá jako bariéru ve školním pokroku žáka. Klíčovým problémem je také nedostatečná komunikace mezi školou a rodičem, což výrazným negativním způsobem ovlivňuje možnosti intervence a podpory.

Rodina 2 představuje opak předchozí situace. Dítě žije v úplné rodině, kde oba rodiče mají vysokoškolské vzdělání. Rodiče se také aktivně podílejí na jeho vzdělávání a vnímají školní úspěšnost jako důležitou hodnotu. Dítě podporují jak materiálně, tak i emočně. Třídní učitelka vyzdvihuje aktivní zapojení rodiny a pravidelnou komunikaci se školou jako faktory, které pozitivně formují výkon žáka.

Rodina 3 ukazuje skutečnost, že ani vyšší vzdělání rodičů není jediným určujícím faktorem. Přestože zde jde o rodinu, kde oba rodiče mají středoškolské vzdělání, převládá zde průměrné finanční zázemí, tak klíčovou roli v této rodině hraje emočně zdravé prostředí, zájem o dítě a velmi důsledná výchova s jasně danými pravidly. Dítě dosahuje kvalitních školních výsledků právě díky podpoře rodičů, vnitřní motivaci a díky pozitivnímu vlivu sportovních aktivit. Třídní učitelka také oceňuje funkční spolupráci s těmito konkrétními rodiči.

Rodinné zázemí ovlivňuje školní úspěšnost žáků skrze kombinaci více faktorů. Mezi tyto faktory patří finanční, vztahové, hodnotové a komunikační faktory. Třídní učitelka i rodiče se shodují často v tom, že materiální zajištění je sice důležité, ale **daleko důležitější je**

aktivní zájem rodičů o vzdělávání, komunikace se školou a schopnost poskytnout dětem stabilní a motivující zázemí, ve kterém dostanou dost podpory. Vnitřní motivace dítěte se ukazuje jako důležitá, ale bez podpory z domácího zázemí ji nelze plně rozvinout.

Doporučení pro praxi

Na základě tohoto šetření lze formulovat i několik doporučení pro praxi, která by mohla přispět k efektivnější podpoře žáků ze znevýhodněných prostředí a k posílení vzájemné spolupráce mezi školou a rodinou. Jako klíčové doporučení se také jeví posílení dostupnosti školních psychologů, výchovných poradců a případně i jiných odborníků, kteří by mohli pracovat s dětmi ze znevýhodněných rodin. Stejně tak důležité je i poskytování podpory samotným rodičům dětí a to například formou vzdělávacích programů, poradenských služeb a vzájemných komunitních aktivit. Smysluplnou roli by mohli plnit i různé doučovací programy, které by dětem pomohly rozvíjet jejich potenciál i tam, kde nejsou domácí podmínky přímo ideální. Výsledky práce poukazují zároveň i na potřebu systémové podpory pro rodiny, které se potýkají s různými formami znevýhodnění. Jen propojením školy, rodiny a širší komunity je totiž možné vytvářet takové prostředí, které každému dítěti umožní uspět.

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo přiblížit a prozkoumat, jakým způsobem ovlivňuje rodinné zázemí školní úspěšnost žáků na prvním stupni základní školy. A to nejen z pohledu jejich rodičů, ale také z pohledu pedagogického pracovníka. Pomocí kvalitativní výzkumné metody formou kazuistik, které byly doplněny o rozhovory s třídní učitelkou a rodiči, se podařilo získat cenné osobní výpovědi, které přinesly hlubší porozumění tomu, jak jednotlivé aspekty rodinného prostředí formují vzdělávací proces dítěte.

Z analýzy tří rozdílných rodinných prostředí vyplývá, že školní úspěšnost dítěte je výrazně ovlivňována nejen materiálním zajištěním rodiny, ale především kvalitou vztahů mezi členy rodiny, komunikací v rodině a postojem rodičů ke vzdělávání a ochotou se do vzdělávacího procesu dítěte zapojit. Také se ukázalo, že dítě může dosahovat dobrých školních výsledků i bez vysokého socioekonomického zázemí, a to v případě, že vyrůstá v emočně stabilním, podporujícím a motivujícím prostředí.

Naopak v případech, kdy chybí rodičovská podpora, nebo kdy rodiče vzájemně se školou nekomunikují a nemají pozitivní vztah ke vzdělání, se tento nedostatek promítá výrazným způsobem do školních výsledků dítěte.

Výzkum také prokázal, že důležitým podpůrným faktorem je nejen motivace samotného dítěte, ale i jeho možnost se na rodiče obrátit jako na stabilní a vstřícné prostředí. Důležitým zjištěním je také to, že školy a pedagogové hrají významnou roli v rozpoznávání jednotlivých potřeb dětí, které pocházejí z méně podnětných prostředí a mohou se tak stát důležitým podpůrným prvkem v jejich vzdělávací dráze. S pomocí efektivní spolupráce mezi školou a rodinou mohou přispět ke zlepšení školní úspěšnosti těchto žáků. Stejně tak je důležitá i včasná identifikace problémů a potřebná intervence.

Tato bakalářská práce potvrzuje, že rodinné zázemí nelze vnímat pouze z jeho ekonomické stránky, ale je důležité jej vnímat jako komplexní celek. Stejně důležité, jako socioekonomický status, někdy i důležitější, jsou vztahy uvnitř rodiny, způsob komunikace mezi členy rodiny, míra zájmu rodičů i dítěte o vzdělávání a celkové emoční klima, které dítě v rodinném zázemí prožívá.

Z provedených kazuistik je patrné, že děti, které vyrůstají ve stabilním a podporujícím prostředí, ve kterém se jim dostává i dostatek motivace, mají výrazně lepší předpoklady dosahovat lepších školních výsledků, než děti, které tyto podmínky v rodině nemají. U dětí,

které doma postrádají podporu, vedení nebo stabilní zázemí, se častěji objevují problémy nejen s prospěchem, ale i s motivací a případně i s adaptací na školní prostředí.

Práce poukazuje zároveň i na důležitost systematické podpory rodin, a to zejména těch, které se nacházejí v náročnějších životních situacích. Školní psychologové, výchovní poradci, nebo sociální pedagogové mohou představovat klíčový nástroj, pomocí kterého lze zmírňovat dopady sociálního znevýhodnění a možnost posílit šanci všech dětí na školní úspěšnost.

Zjištění v této bakalářské práci mohou být cenným přínosem nejen pro pedagogické pracovníky, ale i pro odborníky v oblasti školství, sociální práce a rodinné politiky. Výsledky praktické části ukazují, že zvyšování školní úspěšnosti dětí je úzce spojené s kvalitou a stabilitou jejich rodinného prostředí.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BOWLBY, John. *A secure base: Parent-child attachment and healthy human development*. London: Routledge, 1988.
- BUCHVALDEK, Miroslav. *Socioekonomické faktory a školní úspěšnost*. Praha: Grada, 2012.
- ČERNÝ, Marek. *Sociální pedagogika v multikulturní společnosti*. Brno: Masarykova univerzita, 2009.
- ČERNÝ, Vlastimil a HOLUBEC, Roman. *Sociologie rodiny*. Praha: Grada, 2015.
- COLEMAN, James S. et al. *Equality of educational opportunity*. Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, 1966.
- CONGER, Rand D. et al. Economic stress, parenting, and child adjustment: Mediating and moderating processes. *Current Directions in Psychological Science*, 2002, 11(6), s. 218–223.
- DAVIS-KEAN, Pamela E. The influence of parent education and family income on child achievement: The indirect role of parental expectations and the home environment. *Journal of Family Psychology*, 2005, 19(2), s. 294–304.
- DECI, Edward L. a RYAN, Richard M. The "What" and "Why" of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior. *Psychological Inquiry*, 2000, 11(4), s. 227–268.
- DURKHEIM, Émile. *The Division of Labor in Society*. New York: Free Press, 1893.
- DVOŘÁKOVÁ, Dana. *Motivace a školní úspěšnost žáků*. Praha: Portál, 2014.
- FIALOVÁ, Ludmila. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2013.
- HARTAS, Dimitra. Socioeconomic status and educational achievement: The role of parental support. *British Journal of Educational Studies*, 2011, 59(4), s. 371–387.
- HRDLIČKA, Milan. *Sociální pedagogika a její aplikace v české praxi*. Praha: Karolinum, 2011.
- HRDLIČKA, Milan. *Sociální pedagogika a její aplikace v české praxi*. Praha: Karolinum, 2013.
- JEYNES, William H. The relationship between parental involvement and urban secondary school student academic achievement: A meta-analysis. *Urban Education*, 2007, 42(1), s. 82–110.
- MACCOBY, Eleanor E. a MARTIN, John A. Socialization in the Context of the Family: Parent-Child Interaction. In: MUSSEN, Paul H. a HETHERINGTON, E. Mavis (eds.).

Handbook of Child Psychology: Vol. 4. Socialization, Personality, and Social Development. New York: Wiley, 1983, s. 1–101.

□ McCOLLUM, R. Lee. *Family Socialization and Child Development.* Oxford: Wiley-Blackwell, 1995.

□ MÜLLER, Petr. *Vliv kulturního prostředí na školní výkon žáků.* Brno: Masarykova univerzita, 2014.

□ MÜLLER, Petr. *Socioekonomický status a školní úspěch: Vztah a dopady.* Brno: Masarykova univerzita, 2014.

□ MÜLLER, Petr. *Vliv rodinných vztahů na školní výkony žáků.* Brno: Masarykova univerzita, 2017.

□ PARSONS, Talcott. *The Social System.* New York: Free Press, 1955.

□ PUTNAM, Robert D. *Bowling alone: The collapse and revival of American community.* New York: Simon & Schuster, 2000.

□ ROSENBERG, Michael. *School Success and Mental Health: The Role of Social and Emotional Learning.* New York: Routledge, 2010.

□ RŮŽIČKA, Michal. *Rodina v české společnosti.* Praha: Grada Publishing, 2020.

□ SCHUNK, Dale H., PINTRICH, Paul R. a MEECE, Judith L. Motivation and Learning. In: *Motivation in Education: Theory, Research, and Applications.* Upper Saddle River: Pearson Prentice Hall, 2008, s. 73–92.

□ ŠOLC, Milan. *Psychologie a pedagogika pro pedagogy.* Praha: Karolinum, 2002.

□ VAŠKOVÁ, Renata. *Vzdělávací a rodinné faktory ovlivňující školní výkon dětí.* Praha: Academia, 2006.

□ VÁGNEROVÁ, Marie. *Význam spolupráce školy a rodiny v rozvoji dítěte.* Praha: Portál, 2010.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 - Otázky pro rozhovory s pedagogem (třídní učitelka) a rodiči dětí

Příloha 2 - Odpovědi účastníků výzkumu

PŘÍLOHA 1

Otázky pro rozhovor s pedagogem (třídní učitelkou)

1. *„Jak podle Vás ovlivňuje rodinné zázemí školní výkon žáka?“*
2. *„Vnímáte rozdíly v přístupech ke školním povinnostem mezi různými typy rodin?“*
3. *„Jakou roli podle Vás hraje vzdělání rodičů při školní úspěšnosti jejich dítěte?“*
4. *„Jak často komunikujete s rodiči o prospěchu jejich dítěte a jak tuto spolupráci hodnotíte?“*
5. *„Setkal/a jste se situací, kdy dítě nemá doma dostatečnou podporu?“ „Jaký to může mít podle Vás důsledek na chování a výkon dítěte?“*
6. *„Jaký význam přikládáte rodinnému zázemí z hlediska motivace dítěte?“*

Otázky pro rozhovory s rodiči

1. *„Jak důležité je podle Vás vzdělání pro Vaše dítě?“*
2. *„Jak často se s dítětem věnujete domácí přípravě do školy?“*
3. *„Jaké hodnotíte spolupráci se školou? Komunikujete s pedagogy pravidelně?“*
4. *„Jakým způsobem motivujete své dítě k učení?“*
5. *„Jak vypadá prostředí, ve kterém se dítě doma učí?“*
6. *„Myslíte si, že finanční nebo časové možnosti Vaší rodiny ovlivňují výsledky dítěte ve škole? Jakým způsobem?“*
7. *„Cítíte se být součástí vzdělávacího procesu Vašeho dítěte?“*

PŘÍLOHA 2

Rodina 1

Rozhovor s třídní učitelkou.

Výzkumník: „*Jak podle Vás ovlivňuje rodinné zázemí školní výkon žáka?*“

Třídní učitelka: „No, podle mě hodně. Když tohle dítě nemá doma žádné zázemí, nikdo mu s ničím nepomůže, tak se to prostě musí někde projevit. Žije jen s matkou, která je stále v práci, protože na něj zůstala sama, je to samoživitelka. Z toho důvodu nemá čas se mu věnovat a navíc mám pocit, že se mu ani věnovat nechce. Ten kluk je přitom šikovný, ve škole má snahu, hlásí se, takže mám pocit, že by se učit chtěl. Jenže doma nemá nikoho, kdo by v tom pokračoval a nějakým směrem ho vedl, tak se v tom plácá.“

V: „*Vnímáte rozdíly v přístupech ke školním povinnostem mezi různými typy rodin?*“

TÚ: „Ano, určitě. Ty rozdíly jsou většinou hned viditelné. Ty děti, které mají doma podporu, tak jsou zvyklé si dělat úkoly, mají nějaký režim a rodiče s nimi o škole mluví. No a pak je tady tento žák, který má prostě jen maminku a ta to prostě neřeší. On pak chodí do školy nepřipravený, neví, jaký byl úkol a často zapomíná nosit patřičné pomůcky do hodin. Přitom mám z něj opravdu ten pocit, že by to rád dělal správně, jen prostě neví jak.“

V: „*Jakou roli podle Vás hraje vzdělání rodičů při školní úspěšnosti jejich dítěte?*“

TÚ: „No určitě zásadní roli. Když má jeho maminka jen základní školu, tak se do učení dítěte sama moc nezapojuje. Buď z toho důvodu, že má dost práce, nebo i proto, že mu sama s jeho úkoly prostě nedokáže pomoci. Sama mi to už několikrát přiznala, že nad tím úkolem seděli oba a nevěděli si rady.“

V: „*Jak často komunikujete s rodiči o prospěchu jejich dítěte a jak tuto spolupráci hodnotíte?*“

TÚ: „Snažím se s maminkou komunikovat pravidelně, ale není to vždy snadné. Zrovna u ní je to spíše složité zejména v tom, že na emaily odpovídá jen někdy, často nebere telefon a nechodí ani na třídní schůzky.“

V: „*Setkala jste se se situací, kdy dítě nemá doma dostatečnou podporu? A jaký to podle Vás může mít důsledek na chování a výkon dítěte?*“

TÚ: „No, v poslední době se mi to zdá čím dál tím víc častější. Nevím, čím to je. Ale zrovna u něj je to fakt jasný. On se ve škole třeba opravdu snaží, ale když se objeví první překážka,

nebo něco složitějšího, tak to prostě vzdá ještě dřív, než by to zkusil vyřešit. Má hodně nízké sebevědomí a hodně se podceňuje. Je to smutné, nikdo ho doma nepochválí, nikdo se mu nijak extra nevěnuje. Pak přichází frustrace, že není dostatečně dobrý, zhoršuje se jeho chování a začne vyrušovat. On prostě potřebuje někoho, kdo by ho podržel a ten tam není.“

V: „*Jaký význam přikládáte rodinnému zázemí z hlediska motivace dítěte?*“

TÚ: „Podle mě je prostě rodina základ všeho. Dítě, které doma od rodičů slyší, že je učení důležité, nebo že to všechno zvládne, že mu rodiče věří, tak je tohle dítě motivované úplně jinak, než to, které doma slyší jen to, že rodiče na něj nemají čas. Tento kluk by chtěl být lepší, no, ale když nemá ten vzor doma, tak v tom nějakým způsobem nevidí smysl. Je to pro něj demotivující, protože podle mě má pocit, že i když se snaží, tak to doma nikdo nevidí a nikoho to nezajímá. Má to doma prostě těžký.“

Rozhovor s matkou dítěte 1

Výzkumník: „*Jak důležité je podle Vás vzdělání pro Vaše dítě?*“

Matka 1: „No, jako... vzdělání asi jako důležitý je, ale jako jak pro koho, no. Není to pro každého, já mám jen základku, a žiju. Hlavně, aby to byl slušnej člověk, ne? Ať se učí, ale prostě někdo na to nemá hlavu, tak musí dělat rukama.“

V: „*Jak často se s dítětem věnujete domácí přípravě do školy?*“

M1: „Já upřímně moc ne. Chodím domů až večer, utahaná z práce. On si ty úkoly má dělat sám, však ho to ve škole naučí. Já už těm věcem stejně moc nerozumím, takže bych mu s tím moc nepomohla.“

V: „*Jak hodnotíte spolupráci se školou? Komunikujete s pedagogy pravidelně?*“

M1: „Jako moc ne, když je třídi schůzka, tak je to v době, kdy já jsem v práci, takže na schůzky moc nechodím. To víte, v práci mi nedají volno jen tak kdykoliv. Učitelka mi pak píše na edupage, ale já kolikrát stejně zapomenou odpovědět. Mám prostě důležitější starosti, než někde vysedávat nebo furt vypisovat zprávy.“

V: „*Jakým způsobem motivujete své dítě k učení?*“

M1: „Mu říkám, ať se učí, že musí, ať nedopadne, jak já. Víc s tím ale nenadělám. On to stejně nechce moc dělat, se mi zdá. Když něco neví, tak mu s tím často neporadím, takže se na to pak vykašle. Jako já mu říkám, aby se snažil, ale co mám jako víc dělat?“

V: „*Jak vypadá prostředí, ve kterém se dítě doma učí?*“

M1: „No, učí se většinou ve svém pokojíčku, tam má stůl, lampičku a svůj klid. Ale jestli tam sedí, to už nevím, já mu totiž do toho moc nelezu, dělám jiný věci. Někdy ho s tím vidím sedět i u televize, ale to mu říkám, ať jde alespoň do pokoje, aby na to měl teda klid.“

V: „*Myslíte si, že finanční, nebo časové možnosti Vaší rodiny ovlivňují výsledky dítěte ve škole? Jakým způsobem?*“

M1: „Jo, u nás asi jo. Já pracuju hodně, jsem na něho sama. Nemám moc času s ním sedět nad učením. Nemám ani peníze na nějaký kroužky, nebo doučování. Vlastně nebyl ani na škole v přírodě s děckama ze třídy, stojí to hodně peněz. Fakt nemám čas nad ním sedět, musím dělat.“

V: „*Cítíte se být součástí vzdělávacího procesu Vašeho dítěte?*“

M1: „No popravě, ani moc ne. To je asi spíš na škole, bych řekla. Já se snažím dělat, aby pak měl co jíst a v čem chodit. Učení si zvládnout sám. Jako, já jsem to taky neměla zrovna lehký a musela jsem se s tím nějak poprat. Však už je velkej.“

Rodina 2

Rozhovor s třídní učitelkou

Výzkumník: „*Jak podle Vás ovlivňuje rodinné zázemí školní výkon žáka?*“

Třídní učitelka: „No zásadně, jak už jsem říkala dříve. V tomto případě je to ale krásně vidět z opačné strany. Tady má doma stabilní zázemí, rodiče se mu opravdu věnují, podporují ho a mají přehled o tom, co se ve škole děje. To všechno se pak promítá do jeho školních výsledku, které má výborné. Taky i jeho chování je velmi dobré. Ve třídě je oblíbený, děti se s ním chtějí kamarádit.“

V: „*Vnímáte rozdíly v přístupech ke školním povinnostem mezi různými typy rodin?*“

TÚ: „Určitě. U něj je to tak hezky vidět. Má domácí případvu v pořádku, je spolehlivý, trpělivý a skvěle zvládá školní náležitosti. Zapojuje se i do matematických soutěží a připravuje se na přijímací zkoušky na víceleté gymnázium.“

V: „*Jakou roli podle Vás hraje vzdělání rodičů při školní úspěšnosti jejich dítěte?*“

TÚ: Tady je krásný příklad toho, že je v této rodině vnímání vzdělání jako něčeho přirozeného. Maminka je učitelka, tatínek právník. Vzdělání v této rodině má podle mě velkou váhu. On je vedený k tomu, že učení má smysl a určitou hodnotu.“

V: „*Jak často komunikujete s rodiči o prospěchu jejich dítěte a jak tuto spolupráci hodnotíte?*“

TÚ: „U tohoto dítěte je komunikace pravidelná a probíhá vždy v klidu. Můžu říct, že rodiče jsou dobře informovaní a zajímají se o dění ve škole, takže reagují velice rychle. Na třídní schůzky chodí pravidelně, reagují i na zprávy. Je to podle mě ideální příklad zdravé a fungující rodiny a jejich vztahu se školou.“

V: „*Setkal/a jste se situací, kdy dítě nemá doma dostatečnou podporu?*“ „*Jaký to může mít podle Vás důsledek na chování a výkon dítěte?*“

TÚ: U tohoto žáka jsem se s tím opravdu nesetkala.

V: „*Jaký význam přikládáte rodinnému zázemí z hlediska motivace dítěte?*“

TÚ: „Tady u tohoto kluka jde vidět obrovská vnitřní motivace. Z velké části je to podle mě zásluha jeho rodičů. Protože doma cítí velkou podporu, slyší povzbuzení při neúspěchu a zároveň taky vnímá zájem a důvěru ze strany rodičů.“

Rozhovor s matkou dítěte 2

Výzkumník: „*Jak důležité je podle Vás vzdělání pro Vaše dítě?*“

Matka 2: „Já považuju vzdělání za velmi důležité. Mně nejde jen o ty známky, ale spíš mi jde o uvažování, a rozhodování se nad věcmi. Věřím tomu, že čím lepší vzdělání člověk má, tak tím lepší život může v budoucnosti věst. A to přesně bych chtěla pro moje děti. Snažím se je prostě vést k tomu, že učení není za trest, ale že je to pro ně příležitost ke kvalitnější budoucnosti. Zatím mi to u nich prochází.“

V: „*Jak často se s dítětem věnujete domácí přípravě do školy?*“

M2: „Když byl mladší, tak jsme spolu seděli u úkolů a učení fakt každý den. Postupně s věkem se ale více osamostatňuje, takže teď se spolu učíme víceméně, jen když o to on sám požádá. Jako i dnes se zajímáme o dění ve škole, nebo jestli nepotřebuje něco vysvětlit, ale většinou si poradí sám. Pro mě je důležité, aby věděl, že se na nás může kdykoliv obrátit a my mu s čímkoliv pomůžeme.“

V: „*Jaké hodnotíte spolupráci se školou? Komunikujete s pedagogy pravidelně?*“

M2: „Já jsem s komunikací fakt spokojená. Víceméně komunikujeme přes edupage, nebo emaily. Někdy se s paní učitelkou potkáme i osobně, když je potřeba. Většinou ale stačí třídní schůzky. Všichni učitelé jsou k nám vstřícní a otevření.“

V: „*Jakým způsobem motivujete své dítě k učení?*“

M2: „Nejvíc na něj platí jeho vlastní úspěch. Když se mu něco povede, má z toho radost a tak to na něj funguje jako motivace. My ho taky pochválíme, i když není výsledek třeba perfektní. Když vidíme snahu, tak ho prostě chválíme. Snažíme se s ním bavit o tom, k čemu vlastně všechno to učení je, jak to může využít a k čemu se mu to v budoucnosti bude hodit. Podle mě motivace vychází z nějakého pocitu, že učení má smysl. No tak se ho k tomu snažíme vést.“

V: „*Jak vypadá prostředí, ve kterém se dítě doma učí?*“

M2: „Má svůj pokoj, ve kterém má pracovní stůl pod oknem s počítačem, a vlastně vším, co k učení tak nějak potřebuje. Snažili jsme se, aby měl co nejvhodnější podmínky k učení. Dostatek denního světla, pohodlí a klid. Takže v pokojí nemá televizi, protože chceme, aby se dokázal v klidu soustředit.“

V: „*Myslíte si, že finanční nebo časové možnosti Vaší rodiny ovlivňují výsledky dítěte ve škole? Jakým způsobem?*“

M2: „Snažíme se zorganizovat čas s manželem tak, abychom měli prostor se dětem věnovat. Já mám kolikrát odpolední výuku, takže přichází domů později. Manžel občas potřebuje k práci taky víc času, takže se to snažíme společně nějak zorganizovat. No, co se týká financí.. Můžeme dětem zaplatit kroužky, poskytnout jim případně doučování, ale to zatím nebylo potřeba. Uvidíme na druhém stupni, až na jejich učení budeme s manželem krátcí.“

V: *Cítíte se být součástí vzdělávacího procesu Vašeho dítěte?*“

M2: „Asi ano. Minimálně se snažím být součástí, protože si myslím, že by škola a rodiče měli spolupracovat a ne být nějakými protivníky. Tím, že sama pracuji jako učitelka, tak vím, jaké třecí plochy bývají často při vzájemné komunikaci mezi školou a rodiči. Takže já se to snažím brát jako nějakou společnou cestu, a myslím si, že to zatím funguje v pohodě.“

Rodina 3

Rozhovor s třídní učitelkou

Výzkumník: „*Jak podle Vás ovlivňuje rodinné zázemí školní výkon žáka?*“

Třídní učitelka: „U tohoto kluka vnímám, že má doma stabilní prostředí, což je pro vzdělávání rozhodně dobrý základ. Jeho rodiče ho vedou ke slušnému chování, takže je vyrovnaný a mezi dětmi ve třídě bych řekla, že je i oblíbený. Hodně sportuje, takže pro něj osobně není škola až tak na prvním místě. Mám taky takový pocit, že ani doma není na vzdělání úplně kladen velký důraz. Je to rodina sportovců.“

V: *Vnímáte rozdíly v přístupech ke školním povinnostem mezi různými typy rodin?*

TÚ: „No, v tomto případě bych řekla, že sice doma je takový zdravý zájem o školu, ale spíš se nic netlačí na sílu. U této rodiny to ale funguje, takže má dítě průměrné až lepší školní výsledky. Ale myslím si, že až bude přibývat složitější učivo na druhém stupni, bude potřebovat toho dohledu od rodičů o něco víc, než teď.“

V: „*Jakou roli podle Vás hraje vzdělání rodičů při školní úspěšnosti jejich dítěte?*“

TÚ: „No tak tady sice nejsou rodiče vysokoškoláci, ale tuším, že mají střední vzdělání. Co se týče ale nějaké výchovy, nebo odpovědnosti, tak si myslím, že to vedou dobře. Podporují dítě v tom, co ho baví a to je prostě důležité. Podle mě mu vyhovuje i to, že ze strany rodičů necítí tlak na dobré výsledky ve škole a to se pak odráží v jeho průměrných známkách. On by na to podle mě i měl, aby měl ty výsledky lepší, ale to už by bal otázka jiného přístupu u nich doma.“

V: „*Jak často komunikujete s rodiči o prospěchu jejich dítěte a jak tuto spolupráci hodnotíte?*“

TÚ: „Tady je komunikace spíše příležitostně. Píšu rodičům, jen když je potřeba a oni reagují vždycky a rychle. Já bych spolupráci s těmito rodiči hodnotila asi spíš pozitivně.“

V: „*Setkala jste se se situací, kdy dítě nemá doma dostatečnou podporu?*“

TÚ: „Jak jsem říkala, tak podporu doma má dostatečnou. Stejně si ale myslím, že kdyby se kladl větší důraz na školu a učení, tak by ty výsledky měl lepší. No ale na druhou stranu ten kluk ví, že musí plnit své povinnosti, a to je velmi důležité.“

V: „*Jaký význam přikládáte rodinnému zázemí z hlediska motivace dítěte?*“

TÚ: „V tomto případě bych řekla, že ta motivace přichází spíše z jeho osobních zájmů, což je sport a kamarádi. Ale díky tomu zázemí, které má doma, má i zdravý přístup, takže se nesnaží nijak podvádět a naopak se snaží si povinnosti plnit. No a chová se slušně, což je občas víc, než samé jedničky.“

Rozhovor s matkou dítěte

Výzkumník: „*Jak důležité je podle Vás vzdělání pro Vaše dítě?*“

Matka 3: „Jo, to určitě je. V dnešní době člověk bez školy asi moc neuspěje. Ale taky si myslím, že to není úplně všechno. Taky je důležitý, jakej ten člověk je, no. Ten náš kluk sice není ten typ, co by seděl hodiny u knížky, ale snaží se a to je pro nás s manželem fakt stěžejní.“

V: „*Jak často se s dítětem věnujete domácí přípravě do školy?*“

M3: „Když byl menší, tak jsme mu pomáhali s úkolama víc. Teď už se učí víceméně sám, ale občas přijde, když si třeba neví rady. Snažíme se ho alespoň kontrolovat, nebo se ho ptáme, co bylo ve škole.“

V: „*Jak hodnotíte spolupráci se školou? Komunikujete s pedagogy pravidelně?*“

M3: „Jako já bych řekla, že je spolupráce dobrá. S manželem na třídní schůzky chodíme, když náš kluk něco vyvede, tak to s paní učitelkou taky řešíme. I s ostatními učiteli nemáme žádné problémy, prostě když je potřeba něco řešit, tak to řešíme.“

V: „*Jakým způsobem motivujete své dítě k učení?*“

M3: „Jako upřímně? My mu furt připomínáme, jak důležitý je se snažit. Protože když bude líněj, tak to bude mít v životě fakt těžký. Učíme ho disciplíně a nečekáme samý jedničky. Když ale vidíme, že se prospěch horší, tak to s ním probereme. Snažíme se ho fakt podporovat ve všem, co dělá.“

V: „*Jak vypadá prostředí, ve kterém se dítě doma učí?*“

M3: „Má svůj vlastní pokoj, má tam klid. Někdy si ale učení stejně bere do kuchyně ke stolu, je větší a asi mu to tam vyhovuje víc. Sice mi tam často zavazí, ale nedávám to znát (smích).“

V: „*Myslíte si, že finanční nebo časové možnosti Vaší rodiny ovlivňují výsledky dítěte ve škole? Jakým způsobem?*“

M3: „Asi jo. Sice si nemůžeme úplně dovolit nějaký soukromý doučování nebo drahé kroužky, ale myslím si, že docela fungujeme. Minimálně se mu snažíme dát to, co je v našich silách. Jako je to náročný i časově, hlavně, když jdu na noční, to se pak ani nevidíme. Ale snažíme se mu dávat najevo to, že za náma může vždycky přijít a že se zajímáme.“

V: „*Cítíte se být součástí vzdělávacího procesu Vašeho dítěte?*“

M3: „Z nějaké části určitě jo. Nejsme sice úplně ten typ rodičů, kteří by dbali jen na učení, ale rozhodně ho v tom nenecháme se plácet. My ho sledujeme, jak mu to jde, bavíme se o škole, a když vidíme nějaký ty neúspěchy, tak se to snažíme vykomunikovat včas. On tu školu bere vážně, takže chci, aby viděl, že to stejně vážně bereme i my.“